

Конотопська відьма

КУПИТИ

Вперше за останні сто років проза Григорія Квітки-Основ'яненка повертається до читачів такою, як вона була насправді. Зі своїм ритмом та особливою слобожанською говіркою. Мстиві відьми, мерці, які справляють Великдень, зачаровані скарби, перекотиполе — свідок проти вбивці... Перед нами постає яскрава й містична картина життя на українських землях від Конотопа до Харкова. Повісті Квітки-Основ'яненка — це ще і європейські сюжети, перенесені на вітчизняний ґрунт, проповіді, літературна полеміка, мовна гра. І про це ніколи не пишуть у підручниках.

Геній Григорія Квітки-Основ'яненка важко переоцінити — саме йому належить честь засновника жанрів художньої прози та соціально-побутової комедії в українській літературі. Письменник зіграв велику роль в розвитку нашої мови, брав участь у виданні першого українського журналу «Український Вісник», долучився до створення професійного театру у Харкові. Тонкий психологізм і знання людської душі роблять його твори близькими читачеві й понині.

- Сатирично-фантастична повість «Конотопська відьма» є яскравим зліпком переживань, думок та способу життя людей на початку XIX століття. Майстерно і точно передає письменник характери своїх колоритних персонажів — настільки, що вони не лише оживають в уяві, але й стали архетипами для укрліту.
- Візьміть до рук саме цю книжку, якщо лише починаєте відкривати для себе прозу Квітки-Основ'яненка. А також, коли плануєте більше заглибитися в особливості розвитку українського слова в його колиці й осередку становлення — на Слобожанщині у перші десятиліття позаминулого століття. Гарантуємо, подорож на такій «машині часу» не лише пізнавальна, але й неабияк дотепна!

Передмова

НЕ ТІЛЬКИ «МАРУСЯ»

Автора не зрозуміти поза його добою. Посередні письменники служать їй, талановиті переростають, а великі — творять нову.

Щоб зрозуміти, чим і ким був для історії української літератури Григорій Квітка, він же Грицько Основ'яненко, треба побачити, що коїлося в нашому красному письменстві 1833 року, коли харківський альманах «Утренняя звезда» опублікував уривок із Квітчиної повісті «Маруся».

Перша чверть XIX століття у друкованій українській літературі в Російській імперії — це Котляревський і п'ять віршів Петра Гулака-Артемовського. Все. «Енеїда» не просто створила нову літературу так званою «живою», «народною» мовою, — вона ще й привела до менш очевидних наслідків:

- Українська література XIX століття майже повністю відірвалася від старої, ґрунтованої на зовсім інших мовних принципах, яку через це нині так важко читати. Навіть Сковороду пам'ятали як людину й легенду, але майже не знали як письменника, крім кількох поезій.
- «Енеїда» надзвичайно талановито ствердила існування України й вітальність її культури, проте сам жанр бурлескно-травестійної поеми породив хибне уявлення, ніби про нас тільки так і можна писати — гумористично й грубувато. Вже «Наталка Полтавка» розхитувала цей стереотип, створюючи натомість новий (а співаємо як гарно!), але ця п'єса, на відміну від «Енеїди», вплинула на сучасників геть не одразу.

- Поема Котляревського призначалася, принаймні в друці, не лише для українського читача, а й для імперського, тобто російськомовного. І для російських, і для українських читачів «малоросійська словесність», писана обома мовами, була передусім додатком до «справжньої», «великої» літератури. Однак не всі з цим погодилися.

Котляревщина панувала довго: її епігони друкувалися ще в 1850-х роках. Це були або чергові варіації на античні теми з місцевим колоритом, або довжелезні етнографічні поеми, або агітки — уславлення імперії, як не дивно. Та ні, зовсім не дивно. Далі побачимо, що подвійна лояльність — місцева та імперська — великою мірою визначала і Квітчи-ну творчість.

Однак були й ті, хто намагався залишити котляревщину позаду.

Першим, ще на початку 1820-х, став польський україномовний поет Тимко Падура. Наша культура його так і не сприйняла (Падуру ганили всі — від Шевченка й Куліша до Драгоманова): надто дивно звучала його мова, надто польським здавався погляд на історію.

А потім майже синхронно у 1827—1829 роках троє поетів — Петро Гулак-Артемівський, Левко Боровиковський і Павло Білецький-Носенко — переклали або, точніше, переспівали українською кілька європейських поезій, щоб довести, що наша мова для цього придатна, а культура ширша, ніж яскраві оповідки про «парубка моторного» та «сучу дочку».

Гулак-Артемівський, пишучи варіації на теми Міцкевича, Гете й Горація, так і не спромігся подолати стильову інерцію котляревщини («Рибалка хлюп!. за ним шубовсть вона!..», «Пархоме! в щасті не брикай!.»). Натомість Боровиковський, опрацьовуючи Бюргера, Пушкіна й Горація («Щасливий в світі той, хто так уміє жить, / Як наші прадіди живали..»), і Білецький-Носенко, перекладаючи того-таки Бюргера («Жахнулась Ївга ще за зір, / Щось сон лихий віщує...»), буквально творили нову мову. Вони вірили, що можна піти далі: Білецький-Носенко навіть написав, але не надрукував цілий маніфест літератури, на яку чекають мільйони носіїв мови.

Важливо, що вже тоді українські письменники коливалися між двома можливими шляхами: і Боровиковський, і Білецький-Носенко зробили Бюргерову Ленору українкою (Марусею та Ївгою відповідно). Однак перший переклав не оригінал, а російський переспів Василя Жуковського, натомість другий працював саме з німецьким текстом. Чи потрібна нам російська література як обов'язковий посередник, «вікно в Європу»? Тепер для нас очевидно, що ні; це було очевидно для Хвильового; очевидно вже для Пантелеймона Куліша. Проте у Квітчині часи мало хто міг зробити рішучий вибір — «Геть від Петербурга!».

З кінця 1820-х і протягом 1830-х років у Харківському університеті й навколо нього існував гурток молодих письменників — хтось зникав, хтось з'являвся, — які, зрештою, і створили нову літературу. Звісно, їх затмарив Шевченко, незрівнянно вищий талантом, але історична роль харківських романтиків величезна, та й на Кобзаря вони вплинули безпосередньо і потужно.

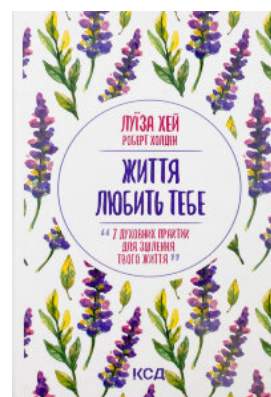
Рекомендована література

Іменинниця

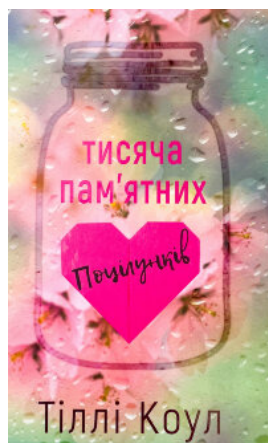
Без Меріт

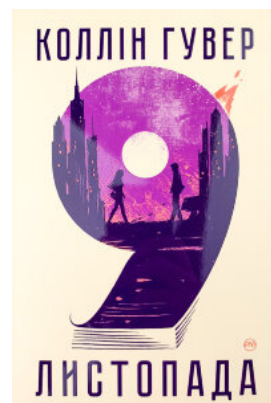
Життя любить тебе. 7
духовних практик для
зцілення

Тіло веде лік. Як
лишити психотравми в
минулому

Тисяча пам'ятних
поцілунків

9 листопада

Перейти до категорії
Проза

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ